

Kierunki interwencji (priorytety) rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego

W województwie dolnośląskim można zaobserwować podział obszarów wiejskich na obszary zlokalizowane w obrębie aglomeracji (zwłaszcza Aglomeracji Wrocławskiej) oraz obszary peryferyjne. Pomiędzy niniejszymi obszarami narastają dysproporcje zarówno w poziomie rozwoju, jak i poziomie życia mieszkańców. Obszary peryferyjne zmagają się z problemem depopulacji oraz postępującym procesem starzenia się społeczeństwa. Dodatkowo są one relatywnie słabo wyposażone w infrastrukturę społeczną i techniczną, co obniża ich atrakcyjność jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Celem przyjętych kierunków interwencji jest poprawa spójności obszarów wiejskich, poprzez stworzenie warunków dla wielopłaszczyznowego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów peryferyjnych. Podsumowując, to właśnie te obszary powinny stać się adresatem zaproponowanych działań.

Kierunek 1.

Wsparcie dla odbudowy i rozwoju gospodarki wodnej na obszarach wiejskich

System gospodarki wodnej na obszarach wiejskich uległ daleko posuniętej degradacji. Dotyczy to zarówno istniejącej infrastruktury, jak i sposobu zarządzania nią. W rezultacie obszary wiejskie z jednej strony są narażone na skutki susz, a z drugiej – zagrożone powodzią i podtopieniami. Niejednokrotnie występuje też problem dostępu do wody, co negatywnie wpływa na możliwość życia i prowadzenia działalności rolniczej. Dlatego konieczne są inwestycje z zakresu melioracji, małej retencji, czy też poszukiwań źródeł wody.

Kierunek 2.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej

Na peryferyjnych obszarach wiejskich występują problemy demograficzne wynikające m.in. z odpływu młodych ludzi. Wpływ na powyższą sytuację mają braki w infrastrukturze społecznej, co sprawia, że dostęp do niej na obszarach wiejskich jest ograniczony. Sytuacja powyższa nie sprzyja renesansowi obszarów wiejskich i nie zaspokaja uzasadnionych potrzeb mieszkańców.

Odpowiedzią na niniejszą sytuację powinny być inwestycje zmierzające do budowy / rozbudowy / modernizacji szeroko pojętej infrastruktury społecznej, takiej jak żłobki, przedszkola, szkoły, ośrodki zdrowia, domy opieki dziennej i całodobowej czy świetlice wiejskie.

Szczególnie widoczny jest brak infrastruktury zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat trzech i osobami niesamodzielnymi. Problemem jest także zbyt małe wykorzystanie istniejącej infrastruktury szkolnej. Wskazane byłoby rozszerzenie jej funkcji tak, aby mogła ona być wykorzystywana przez dzieci w dni wolne od nauki szkolnej.

Potrzebna jest także modernizacja ośrodków zdrowia, połączona z poprawą dostępności do lekarzy specjalistów.

Kierunek 3.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej oraz zbiorowego transportu publicznego

Na obszarach wiejskich problemem jest zarówno stan infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, jak i stan publicznego transportu zbiorowego. W tym drugim przypadku można wręcz mówić

o jego atrofii. W rezultacie mieszkańcy obszarów wiejskich, a zwłaszcza seniorzy i osoby niesamodzielne są narażone na wykluczenie społeczne.

Widoczny jest również zły stan techniczny dróg, brak chodników i miejsc parkingowych, a także ścieżek rowerowych łączących poszczególne miejscowości. W niezadowalającym stanie technicznym są także przystanki autobusowe, często pozbawione zadaszenia.

W konsekwencji potrzebne są inwestycje drogowe poprawiające spójność terytorialną obszarów wiejskich i poprawiające ich dostępność komunikacyjną. Priorytetowo należy traktować zwłaszcza inwestycje zmierzające do odtworzenia publicznego transportu zbiorowego.

Kierunek 4.

Wsparcie dla rozwoju i wdrażania technologii teleinformatycznych

Obszary wiejskie są szczególnie narażone na problem wykluczenia cyfrowego. Problemem jest nie tyle sam dostęp do Internetu, co dostęp do szerokopasmowego Internetu. Dodatkowo mieszkańcy peryferyjnych obszarów wiejskich są zwykle zmuszeni do korzystania z usług jednego operatora, co niekorzystnie wpływa na cenę i jakość usług.

Kierunek 5.

Rewitalizacja obiektów historycznych oraz układów ruralistycznych

Dolny Śląsk jest regionem bogatym w cenne historycznie obiekty. Niestety ich stan techniczny niejednokrotnie jest niezadowalający. Pałace i zabudowania folwarczne uległy daleko idącej dekapitalizacji, co nie tylko zakłóca ład przestrzenny i poczucie estetyki, ale wręcz stanowi zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców.

Dodatkowo brak kontroli nad inwestycjami budowlanymi prowadzi do utraty przez wsie historycznych układów ruralistycznych, które są elementem dziedzictwa obszarów wiejskich.

Kierunki interwencji (priorytety) produkcji rolniczej w województwie dolnośląskim

Kierunek 1.

Odbudowa i modernizacja sektora przetwórstwa rolnego

Po roku 1990 w regionie dolnośląskim masowo likwidowano zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego. Województwo stało się typowym regionem surowcowym, nastawionym na produkcję roślinną. Perspektywy rozwoju mają drobne zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego – małe przetwórstwo owocowo-warzywne, piwowarnie, zakłady produkujące niskoprocentowe alkohole (cydr), serowarnie, firmy produkujące na bazie ziół itp. Funkcjonowanie takich zakładów w przyszłości zależy od ich powiązania z lokalną turystyką.

Tendencje rynkowe wskazują na to, że małe i średnie firmy mogą poszukiwać potencjałów rozwojowych w przetwórstwie gryki, orkisz oraz soi. Rozwój zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego będzie możliwy poprzez tworzenie innowacyjnych rozwiązań sieciowych (klastry, kooperatywy spożywcze), nastawionych na wytwarzanie żywności trzeciej generacji (żywności funkcjonalnej, suplementów diety). Takie ukierunkowanie rolnictwa powinno stać się inteligentną specjalizacją regionu dolnośląskiego.

Kierunek 2.

Odbudowa produkcji zwierzęcej (bydło opasowe, owce, drób, ryby)

Rosnący popyt na mięso wołowe wysokiej jakości, zwłaszcza na rynkach zagranicznych, stwarza podstawy do odbudowy pogłównia i wykorzystania baz paszowych z TUZ, zwłaszcza na terenach sudeckich. Jest to możliwe pod warunkiem powstawania niezbędnej infrastruktury oraz rozwoju grup producentów. Na wzrost popytu na ten produkt będzie miał wpływ rozwój sektora uzdrowiskowego, sprzyjający rozwojowi chowu w typie mięsnym. Będzie to możliwe przy zwiększeniu liczby ubojów na terenie województwa.

Także wzrost znaczenia produktów regionalnych i lokalnych na rynkach produktów żywnościowych daje szansę na produkcję regionalnych serów wytwarzanych z mleka owczego. Rozwój produkcji drobiarskiej w regionie wymaga zainwestowania w zakłady zajmujące się ubojem i przetwórstwem jaj. Będzie to możliwe, jeśli powstaną i umocnią się istniejące grupy producenckie i powiązania klastrowe. Rozwój tego typu produkcji jest możliwy, jeśli gospodarstwa rybackie będą dywersyfikować działalność (produkcja ryb, przetwórstwo, gastronomia, turystyka). Rozwój produkcji rybackiej będzie rósł wraz ze zmianą profilu konsumenta, nastawionego nie tylko na zdrowe żywienie, ale również na aktywny tryb życia i spędzanie czasu wolnego na terenach atrakcyjnych przyrodniczo.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie produkcji bydła mięsnego z uwzględnieniem lokalnego materiału hodowlanego może być wykorzystanie potencjału gospodarstw (np. Kamieniec Żąbkowicki). Pomoc mogłoby także przygotowanie korzystnej oferty cenowej w zakresie materiału hodowlanego dla lokalnych rolników, gdyż obecnie cena jest zaporowa. Finansowe wsparcie krajowe do materiału hodowlanego w wysokości 50% mogłoby stymulować rozwój hodowli. Konieczne jest wsparcie i wdrożenie instrumentów finansowych, nastawionych na wymuszenie produkcji zwierzęcej. Mimo dużego potencjału rozwojowego gospodarstw, ograniczenia w produkcji zwierzęcej wynikają też z wprowadzenia programów rolnośrodowiskowych. Podstawą powinna być odbudowa produkcji zwierzęcej w oparciu o pasze własne gospodarstwa,

Kierunek 3.

Rozwój produkcji ogrodniczej

Wysoki potencjał klimatyczno-glebowy regionu daje podstawy rozwoju produkcji ogrodniczej, a zwłaszcza produkcji sadowniczej. Dolny Śląsk może się specjalizować w produkcji nasadzeń sadowniczych i warzywniczych ciepłolubnych, a także w produkcji winiarskiej. Wymogi zdrowej diety są także podstawą do prognozowania rozwoju produkcji warzyw oraz produkcji zielarskiej i pszczelarskiej. Podstawą rozwoju jest połączenie gospodarstw ogrodniczych w grupy producentów (klastry) oraz włączenie do tych struktur drobnego przetwórstwa.

Kierunek 4.

Wspieranie produkcji nasiennej

Dolny Śląsk to zagłębie produkcji nasiennej. Od wielu lat powierzchnia upraw nasiennych wynosi około 15 000 ha, w rezultacie na rynek trafia około 60 000 ton kwalifikowanego materiału siewnego. Dominują: zboża, kukurydza, trawy. Warunki klimatyczne, szczególnie względnie długi okres wegetacyjny, temperatury, nasłonecznienie powodują, że mamy doskonałe warunki do rozwoju produkcji nasion roślin rolniczych i warzywnych. Dodatkowym atutem jest potencjał gospodarczy, wiedza i doświadczenie rolników. Oprócz tradycyjnych upraw nasiennych zbóż czy kukurydzy, rolnicy mają możliwości zbytu takich nasion, jak trawy, facelia błękitna, gorczyca biała, soja czy nawet nasiona konopi. Z roślin warzywnych na Dolnym Śląsku udają się szczególnie marchew, ogórek, cebula dymka. Na terenie województwa dolnośląskiego prowadzi się produkcję materiały szkółkarskiego takich gatunków, jak jabłoń, brzoskwinia, wiśnia, czereśnia, grusza, morela, agrest, maliny czy sadzonki truskawek. Możliwości w tym zakresie są imponujące, gdyż polski

materiał rozmnożeniowy jest wysokiej jakości i skutecznie konkuruje ceną. Aby wzmocnić sektor nasienny na Dolnym Śląsku należałoby:

- nadal stosować dopłaty do zakupu kwalifikowanego materiału siewnego,
- rolnicy – producenci nasion winni otrzymywać adekwatne do kosztów produkcji dopłaty bezpośrednie (np. do tony wyprodukowanego i sprzedanego materiału siewnego),
- hodowla twórcza materiału siewnego powinna być przedmiotem szczególnej troski władz rządowych i samorządowych (np. poprzez specjalne programy hodowlane).

Kierunek 5.

Ochrona najlepszych gleb przed przeznaczaniem ich na nierolnicze użytkowanie

Część nizinna Dolnego Śląska to rejon występowania gleb o najlepszej przydatności do produkcji rolniczej. Są one zlokalizowane w pobliżu aglomeracji wrocławskiej i legnickiej. W ostatnich latach zauważa się rosnącą tendencję wyłączania gleb klasy bonitacyjnej I i II na cele nierolnicze. Regulacje prawne w tym zakresie powinny ograniczać to zjawisko. Ziemia rolnicza, jako miejsce produkcji żywności, jest zasobem narodowym o szczególnym znaczeniu.